

תמצית הפרשה

חומש בראשית

ספר בראשית מתאר את השתלשלות העולם ב-2309 שנותיו הראשונות, מבריאת העולם ועד מיתת יוסף ואחיו במצרים. אלפיים שנה אלו מכונים (סנהדרין צ"ז. תנא דבי אליהו רבה פ"ב) 'אלפיים שנות תוהו' (לעומת אלפיים השנים שאח"כ שמכונים אלפיים שנות תורה, ואח"כ אלפיים שנות ימות המשיח).

התורה מתארת בקצרה את בריאת העולם ואת סדר הדורות מאדם ועד נח ומנח ועד אברהם, ומאריכה בתיאור מאורעות שיש בהם לימוד לדורות, וכן במאורעות השייכים להוצרות כלל ישראל, כדוגמת מה שאירע לאבות שזה בבחינת 'מעשה אבות סימן לבנים' (תנחומא לך לך, וברמב"ן (בראשית י"ב ו') כתב 'ולכן יאריכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד'), וכן מעשי האבות שאמרו על זה חז"ל (בראשית רבה ח"י שרה פרשה ס') 'יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתם של בני' והיינו שיש הרבה מה ללמוד מכל מה שהתורה מפרטת אפילו על אליעזר. ספר בראשית נקרא (יהושע י' י"ג) 'ספר הישר', ומבואר בגמרא (ע"ז כ"ה). שזה בגלל שפורטו בה מעשי אברהם יצחק יעקב שנקראו ישרים.

האישים שהתורה מאריכה לתאר את מה שהיה עימם הם: אדם הראשון (בראשית), נח (נח), אברהם (לך לך – חיי שרה), יצחק (חיי שרה תולדות), יעקב (תולדות – ויחי), ויוסף ושאר השבטים (וישלה – ויחי).

וכתב הרמב"ן (בהקדמה לתורה) שמשם רבינו כתב את ספר בראשית (וכל שאר התורה) מפיו של הקב"ה, בהר סיני, והיינו לדברי האומר (גיטין ס). תורה מגילה מגילה ניתנה, ולמ"ד תורה חתומה ניתנה, נכתב הכל בשנת הארבעים כשנצטוו משה "כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם", והיה נכון לכתוב 'וידבר אלוקים אל משה את כל הדברים האלה לאמר', והסיבה שזה נכתב בסתמא היא שמשם לא כתב את התורה כמדבר בפני עצמו, כמו הנביאים שמזכירים את עצמם בספריהם, ומשה כתב את הסיפור גם על עצמו כאדם שלישי המספר זאת, (יוצא דופן בזה הוא חומש דברים שבו משה מספר מה הוא אמר לבני ישראל, וכיון שכשמשם דיבר לבני ישראל הוא דיבר על עצמו בגוף ראשון, כך זה נכתב בתורה). עכ"ד.

תמצית הפרשה

בראשית

פרשת בראשית מתארת את בריאת העולם, כאשר בתחילה אדם היה בגן עדן, וכאשר הוא ואשתו חוה אכלו באיסור מעץ הדעת, גורשו מגן עדן, והם והאדמה נתקללו. לאחר מכן מתאר הכתוב את התרבות בני האדם ואת השתלשלות הדורות מאדם ועד נח במשך 1556 שנה שאז היה נח בן חמש מאות, הפרשה מסיימת בכך שבני האדם השחיתו את דרכם, והקב"ה רצה למחותם מעל פני האדמה, ונח מצא חן בעיני ד'.

וכתב הרמב"ם (תחילת הלכות עבודה זרה) בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול, ונבערה עצת חכמי אותו הדור, ואנוש עצמו מן הטועים היה, ומבאר שם שטעותם הראשונה היתה שחשבו שרצון ד' לעבוד לכוכבים ומזלות, וזהו כבוד הבורא, אלא שאחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי שקר ואמרו שהבורא ציוה לעבוד לכוכב מסוים, ועשו פסלים בצורתו, ועבדו לפסלים, וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו, ורק יחידים כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר זכרו את הבורא, ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו.

התורה לא מאריכה בסיפור מה היה באותם 1556 שנה, כיון שהתורה לא מביאה אלא דברים שיש בהם לימוד לדורות, מלבד זאת ראוי לציין שמכל אותם אנשים שחיו באותה תקופה מצאצאי קין ושת, לא נשאר בעולם כלום מלבד נח ומשפחתו, שהרי כולם מתו במבול.

בריאת העולם - הקב"ה ברא את העולם בשבעה ימים. ביום הראשון נבראו שמים וארץ והאור, והקב"ה הפריד בין האור ובין החושך. ביום השני נברא הרקיע והופרדו המים התחתונים מהעליונים. ביום השלישי נקוו המים לים ונראתה היבשה, ונבראו הדשאים העשבים והעצים. ביום הרביעי נבראו המאורות. ביום החמישי נבראו הדגים החיות והעופות. בשישי נבראו הבהמות רמש האדמה והאדם. הקב"ה שבת ביום השביעי ובירך וקידש אותו.

בריאת האדם וחווה בגן עדן - הקב"ה ברא את האדם מהעפר ונפח באפיו נשמת חיים. עלה אד מן הארץ והשקה את האדמה. הקב"ה ברא גן בעדן, וברא בו עצים נחמדים למראה וטובים למאכל, ונהר יוצא מהגן להשקות את הגן ומשם הוא נפרד לד' ראשים: פישון גיחון חידקל ופרת. הקב"ה הניח את האדם בגן עדן לעבדה ולשמרה, וציווה עליו לאכול מכל עץ הגן מלבד מעץ הדעת, כי ביום שיאכל ממנו הוא ימות. הקב"ה הביא את כל בעלי החיים לאדם לקרוא להם שמות, ואח"כ ברא לאדם אשה ע"י לקיחת אחת מצלעותיו. הקב"ה בירך אותם שיפרו וירבו, ונתן להם את השליטה בבעלי החיים, והתיר באכילה את הצומח לאנשים ולבהמות.

חטא אדם הראשון ועונשו - הנחש פיתה את האשה לאכול מעץ הדעת, היא אכלה ונתנה גם לאדם שיאכל, ואז הבינו כי הם ערומים ועשו להם חגורות מעלה תאנה. הקב"ה העניש את הנחש שיהיה ארור יאכל עפר וילך על גחון ויהיה איבה בינו לבין האדם, האשה נענשה בצער הריון ולידה ובתשוקתה אל בעלה ושהוא ימשול בה, והאדם נענש בצער הפרנסה, וכן נגזרה עליהם מיתה, האדם גורש מגן עדן פן יאכל מעץ החיים ויחיה לעולם.

קין והבל - חוה ילדה את קין והבל, שניהם הביאו מנחה, מנחת הבל התקבלה ושל קין לא, הקב"ה אמר לקין שהוא יכול לחזור בתשובה, קין הרג את הבל, ונענש שהאדמה לא תתן לו את כוחה ויהיה נע ונד בארץ, וניתן לו אות שלא יהרגוהו. הכתוב מונה את צאצאי קין ומעשיהם.

עשרת הדורות מאדם ועד נח - אדם הוליד את שת, המשך הדורות הוא: אנוש קינן מהללאל ירד חנוך מתושלח למך נח. נח נקרא על שם שינחמם מקללת האדמה, וכשהיה בן 500 נולדו לו שם חם ויפת.

רבי בני האדם וחטאיהם - בני האדם רבו על פני האדמה וחטאו, הקב"ה ניחם על הבריאה ורצה למחותם מעל פני האדמה, ונח מצא חן בעיני השם.

תמצית הפרשה

הפטרה

מאורעות התקופה - במשך מאות שנים מאז תחילת מלכות רחבעם בן שלמה היתה מלכות ישראל מחולקת למלכות יהודה בה היה גם שבט בנימין, ומלכות ישראל בה היו שאר עשרת השבטים. הושע בן אלה מלך ישראל הסיר את השומרים שמנעו מישראל לעלות לרגל, ובשנה התשיעית למלכותו (כ-270 שנה אחרי בנין בית המקדש) כאשר עבדו ישראל ע"ז ולא שמעו בקול הנביאים שנשלחו להוכיחם, ולא עלו לרגל למרות שכבר היו יכולים לעשות זאת, הגלה שלמנאסר מלך אשור את עשרת השבטים ומאז פסקה מלכות ישראל (לעומת מלכות בית דוד שהמשיכה עוד כ-140 שנה אח"כ עד גלות בבל). בתקופה זו הירבה הנביא ישעיה להוכיח את הנשאים בארץ ישראל על חטאיהם, והזהירם לשוב בתשובה כדי שלא יגלו גם הם.

ההפטרה - הנביא ישעיה מעורר את ישראל בידיעה שד' אשר ברא את כל הבריאה וכרת ברית עם ישראל, והוא יגאל אותם לעתיד לבוא, וכעת עליהם לשמוע בקול הנביאים המעוררים אותם לשמירת התורה, שהרי כבר ראו את השם בגלות עשרת השבטים.

הפטרה זו נקראת בפרשת בראשית מפני שמוזכר בה בריאת השמים והארץ.

תמצית הפרשה

נח

פרשת נח מתארת את המאורע ההיסטורי שבו נמחה כל היקום מעל פני האדמה, בגלל חטאיהם, מלבד נח הצדיק ומשפחתו ובעלי החיים שהיו איתו בתיבה. וכן את יציאת נח מן התיבה והשתלשלות הבריאה מנח ועד אברהם, כולל חטא דור הפלגה (שהיה 340 שנה אחרי המבול) שאז התפלג העולם למקומות נפרדים עם שפות שונות (כך פירש רש"י את המילים "כי בימיו נפלגה הארץ", ובדברי הימים (א' א' י"ט) ביאר שהכונה שנתחלקו ונתמעטו ימיהם של בריות, שמתחילה היו תשע מאות שנה ויותר, ומימי ארפכשד נחצו לארבע מאות שנה ויותר, ומפלג ואילך נחצו למאות מאותם ארבע מאות. יצוין כי בדור הפלגה היה אברהם בן 48, ונח מת 10 שנים אח"כ. סדר עולם).

המבול ארך מעט יותר משנה אחת. לרבי אליעזר המבול התחיל ב"ז חשון והסתיים בכ"ז חשון (י"א שנה יותר משנה, כדי להשלים לשנת חמה שהיא שס"ה יום, לעומת שנת הלבנה שהיא שנ"ד יום, ומשפט דור המבול הוא שנה שלימה), ולרבי יהושע המבול התחיל והסתיים באייר. בארבעים ימים הראשונים ירדו המים מן השמים ועלו מן הארץ (כנגד ארבעים יום של יצירת הולד, שקלקלו להטריח ליוצרם לצור צורת ממזרים), אח"כ (כ"ז כסלו או סיון) גברו המים על הארץ מאה וחמישים יום, ואז (א' סיון או כסלו) התחילו המים לחסור (ד' ימים לכל אמה, והמים היו ט"ו אמות מעל ראשי ההרים), אחרי 16 ימים (י"ז באותו חודש) נחה התיבה (לפי שהיתה משוקעת במים י"א אמה, וכיון שחסרו ד' אמות נחה), בא' אב (או שבט) נראו ראשי ההרים, ובכ"ז חשון (או אייר) חרבה הארץ ויצאו מן התיבה.

הפרשה הקודמת מסתיימת בשנת 1556 לבריאה, אז נולדו לנח שם חם ויפת, המבול היה מאה שנים אח"כ בשנת 1656, ואברהם נולד 292 שנה לאחר המבול בשנת 1948 שנה לבריאה.

גזירת המבול - בני האדם השחיתו את דרכם בגזל ועוד עבירות, הקב"ה אמר לנח שיבנה תיבה וסיפר לו על המבול ועל הצלתו ע"י התיבה, ואמר לו כיצד יבנה את התיבה, ושיכניס לתיבה זוג מכל בעל חי.

המבול - הקב"ה ציווה את נח להיכנס לתיבה ולהכניס את בעלי החיים, ואמר לו שמהבהמות והעופות הטהורים יקח שבעה זוגות. המבול התחיל כשנח היה בן 600, בי"ז לחודש השני, המים ירדו מלמעלה ומלמטה ארבעים יום עד שנתכסו כל ההרים הגבוהים, כל היקום נמחה מעל פני האדמה וכל בעלי החיים שחיים ביבשה מתו. המים גברו על הארץ מאה וחמישים יום, ואח"כ זכר ד' את נח ואשר איתו בתיבה והמין נרגעו והמעיינות נסגרו והמים התחילו להיחסר. התיבה נחה בי"ז לחודש השביעי, בא' לחודש העשירי נראו ראשי ההרים, הארץ יבשה בכ"ז לחודש השני.

יציאתם מן התיבה - נח שלח את העורב, ואח"כ את היונה ג' פעמים, בפעם השניה חזרה היונה עם עלה זית בפיה ובפעם השלישית היא לא חזרה, ובא' לחודש הראשון חרבו המים, וב' כ"ז לחודש השני יצא נח מן התיבה בציווי הקב"ה, נח בנה מזבח והקריב עליו מן הבהמות הטהורות. הקב"ה הבטיח שלא יסיף לקלל את האדמה עוד, ועונות השנה לא ישבותו, ובירך את נח ובניו שיפרו וירבו, ומוראם יהיה על החיות, והתיר להם את אכילתם, ואסר אכילת דם ורציחה. הקב"ה נתן את הקשת לאות ברית שלא יהיה עוד מבול.

שכרות נח - נח נטע כרם שתה יין והשתכר, חם ראה את ערות אביו וסיפר לאחיו, שם ויפת כיסו את אביהם בהליכה לאחור בלא לראות ערוותו, נח התעורר וקילל את חם ובירך את שם ואת יפת.

הכתוב מונה את צאצאי נח אחרי המבול שהיו שבעים משפחות, ומהם נפרדו הגויים בארץ אחרי המבול.

דור הפלגה - כל האנשים דיברו בשפה אחת והם ישבו בבקעה בארץ שנער והתחילו לבנות עיר ובה מגדל שראשו בשמים כדי שלא להתפזר בעולם. הקב"ה ראה את המגדל, בלבב את שפתם והפיצם על פני הארץ.

הדורות מנח עד אברהם - הכתוב מונה את השתלשלות הדורות משם עד אברהם, ואלו הם שם ארפכשד שלח עבר פלג רעו שרוג נחור תרח אברהם. לתרח נולדו גם הרן (אבי לוט) שמת בחיי אביו, וגם נחור. תרח יצא מאור כשדים עם אברהם לוט ושרה בדרכם לאץ כנען, ובדרך עצרו בחרן וישבו שם. תרח מת בחרן בגיל 205.

תמצית הפרשה

הפטרה

מאורעות התקופה - לפני חורבן בית ראשון קראו נביאי ד' לישראל לשוב בתשובה, והזהירו אותם מפני החורבן שיהיה אם לא יעשו זאת, כפי שנכתב בספר ישעיה עד פרק ל', עם זאת ישעיה הנביא עודד את ישראל בהתנבאו על נחמתם לאחר הגלות, כפי שנכתב בהמשך ספר ישעיה. הפטרה זו היא אחת מנבואות הנחמה, והיא נקראת גם בפרשת כי תצא כאחת מהפטרות שבעה דנחמתא.

ההפטרה - הנביא ישעיה מתנבא על גאולת ישראל לאחר החורבן, שבאותה תקופה תהיה שמחה גדולה, וירושלים תתרחב ותהיה עיר יפה ועשירה, וכל בניה יהיו עובדי ד', וישראל ישכחו את הגלות שהיתה, וכפי שהקב"ה נשבע שלא יביא עוד מבול כך הוא נשבע שלא להגלותם שוב. עוד מעורר הנביא את ישראל לחזור לדרך התורה, ואז הקב"ה יכרות להם ברית עולם. הפטרה זו נקראת בפרשת נח מפני שמוזכרת בה שבועת ד' שלא יהיה עוד מבול.

תמצית הפרשה

לך-לך

פרשה לך-לך מתארת את המאורעות שעברו על אברהם אבינו מגיל 75 עד גיל 99 (-הליכתו לארץ ישראל ומשם למצרים, חזרתו לארץ ישראל, הפרידה מלוט, ומלחמת המלכים, (שהכל היה בשנה הראשונה. סדר עולם), לקיחת הגר לאחר עשר שנים ששרה לא ילדה, ולידת ישמעאל), וכן את ההבטחות שהקב"ה הבטיח לו (שיהיה מבורך, זרעו ירבה, וזרעו יירש את הארץ, ויהיו עבדים ומעונים בארץ לא להם והדור הרביעי יחזרו לארץ), ואת מצות ברית מילה וקיומה. וכתב בסדר עולם שלפי חשבון הא דכתיב ביציאת מצרים (שמות י"ב מ"א) "ויהי מקץ שלושים שנה וארבע מאות שנה, ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ד' מארץ מצרים" נמצא שאברהם היה בן 70 בזמן ברית בין הבתרים, ואח"כ הלך לחרן והיה שם עוד 5 שנים ואז הלך לארץ ישראל.

פרשה זו כוללת כמה מעשרת הנסיונות שנתנסה אברהם אבינו, שהם (לפי האבות דרבי נתן): גלות מארץ מולדתו, רעב, לקיחת שרה לבית פרעה, שבי לוט, נבואת שעבוד ארבע מלכויות בברית בין הבתרים, ומצות מילה לו ולבנו. מלבד זה נתנסה אברהם אבינו בהשלכת לאור כשדים (לפני הנסיונות הנ"ל), וכן בגירוש ישמעאל ונסיון העקידה. ויש שמונים נסיונות אחרים כמו מה שהוצרך להתחבא י"ג שנה מפני גדולי המלכות באור כשדים, ומה שנחבש י' שנים בבתי אסורים, מלחמת המלכים, לקיחת הגר לאשה כשראה ששרה לא תלד, לקיחת שרה ע"י אבימלך מלך גר, גרוש הגר אחרי הבנות ממנה, שלא מצא מקום לקבור את שרה אלא בתשלום למרות שהארץ הובטחה לו. (אבות ה' ג' וברש"י רמב"ם ורבינו יונה שם, אבות דר"נ, פרקי דר"א).

הליכת אברהם לארץ ישראל - הקב"ה אמר לאברהם שילך מחוץ לארץ שיראהו, ובאותה הארץ הוא יתברך. אברהם יצא בגיל 75 עם שרה אשתו ועם לוט בן אחיו ועם כל רכושם ועם הנפש שעשו בחוץ, והלכו לארץ כנען. הקב"ה נגלה לאברהם בין בית אל ובין העי, ובישר לו שיתן לזרעו את הארץ, אברהם בנה מזבח לד', ואח"כ נסע משם לנגב.

ירידת אברהם למצרים - אברהם ירד למצרים מפני הרעב, ואמר לאשתו שתאמר שהיא אחותו כדי שלא יהרגוהו בשביל לקחתה, שרה נלקחה לבית פרעה והביאו לאברהם מתנות גדולות בעבורה, פרעה לקה בנגעים גדולים, והחזיר את שרה לאברהם.

פרידת לוט מאברהם - אברהם חזר עם לוט לנגב ועמו הרבה צאן כסף וזהב. ריב פרץ בין רועי אברהם לרועי לוט, אברהם אמר ללוט שיפרד מעליו, ולוט בחר ללכת לסדום אשר בכרך הירדן שבאותו זמן (לפני הפיכת סדום) היתה ארץ פוריה, אך אנשיה היו חוטאים.

הקב"ה נגלה לאברהם ואמר לו שיתן לו את כל הארץ, ושזרעו ירבה כעפר הארץ. אברהם התיישב באלוני ממרא אשר בחברון, ובנה שם מזבח לד'.

מלחמת אברהם עם ד' מלכים - ארבעה מלכים נלחמו בחמשה מלכים בעמק השידים, וארבעת המלכים נצחו את החמשה ולקחו את רכוש סדום ועמורה, מלכי סדום ועמורה ברחו ולוט נשבה. אברהם שמע שלוט נשבה והלך עם 318 אנשיו ורדף אחרי ארבעת המלכים והכה אותם ולקח מהם את הרכוש ואת השבויים. מלכי צדק שהיה כהן לא'ל עליון כיבד את אברהם בלחם ויין, ואברהם נתן מעשר לו מעשר מכל אשר לו. מלך סדום הציע את הרכוש לאברהם ואברהם סירב לקחת.

ברית בין הבתרים - הקב"ה אמר לאברהם שהוא יגן עליו ושכרו רב מאד, אברהם שאל שהרי אין לו זרע, והקב"ה הבטיח לו שזרעו ירבה ככוכבי השמים, ואברהם האמין בד'. הקב"ה כרת עם אברהם את ברית בין הבתרים, ואמר לו שזרעו יהיה גר בארץ אחרת שם יהיו משועבדים ומעונים ד' מאות שנה, והאומה שתשעבדם תיענש והם יצאו ברכוש גדול, והוא יחזור לאבותיו ויקבר בשיבה טובה, והדור הרביעי יחזור לארץ ישראל וירשו את הארץ, וירשו מנהר מצרים עד נהר פרת, שהיא ארץ של עשרה אומות.

לקיחת הגר לאברהם - אחרי שעברו י' שנים בארץ כנען שבהם שרה לא ילדה, אברהם נשא את הגר לבקשת שרה כדי שתבנה ממנה. הגר הרתה וזלזלה בשרה ושרה כעסה על אברהם בגלל זה, אברהם נתן את הגר לשרה, שרה עינתה אותה,

תמצית הפרשה

הגר ברחה, ומלאך ד' אמר לה שתחזור וזרעה ירבה מאד, ושתקרא לבנה ישמעאל והוא יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו ועל פני כל אחיו ישכון. הגר ילדה בן לאברהם כשהיה בן 86 וקראה לו ישמעאל.

מצות מילה, שינוי שמות אברם ושרי, והברכה שיזכו לבן - כשהיה אברהם בן 99 הקב"ה נגלה אליו ואמר לו שיתהלך לפניו ויהיה תמים, וזרעו ירבה וירש את הארץ ויצאו ממנו מלכים, שינה את שמו מאברם לאברהם, וציווה אותו על המילה שתהיה אות ברית בינו לבינים, ומי שלא ימול יכרת. ושרי תיקרא מעתה שרה והיא תתברך ותלד לו בן ויצאו ממנה מלכים, אברהם אמר 'לו ישמעאל יחיה לפניך', הקב"ה חזר על ההבטחה ואמר לו שיקרא לבן יצחק ואיתו תמשיך הברית, וגם זרע ישמעאל ירבה מאד. אברהם נמול הוא וישמעאל וכל אנשי ביתו.

הפטרה

מאורעות התקופה - נבואה זו היא מנבואות הנחמה של הנביא ישעיה, בהם התנבא על נחמות ישראל לאחר תקופת ה'הסתר פנים' בגלות.

ההפטרה - הנביא ישעיה מוכיח את ישראל על מחשבתם שהקב"ה לא רואה את מצבם, ואומר להם שלא יפחדו, שהרי ד' ברא את העולם ואין חקר לתבונתו והוא יודע מראש את כל מהלך הבריאה, והוא יתן כח לכל המקווים אליו, וישפוט את העמים, כפי שנתן את המלכים ביד אברהם אבינו, והעמים יחרדו וכל המציקים לישראל יאבדו, וישראל יגילו ויתהללו בד'. הפטרה זו היא מעין הפרשה מפני שהיא מדברת על אברהם אבינו שעזב את מולדתו ואת עובדי הע"ז לעבודת השם, ואת נצחונו על ארבעת המלכים.

תמצית הפרשה

וירא

פרשת וירא מתארת את מה שאירע לאברהם מגיל צ"ט שאז נתבשר על לידת יצחק, עד עקידת יצחק בגיל קל"ז, (אברהם גר בחברון כ"ה שנה, מאז שבא מחרן בגיל ע"ה עד גיל צ"ט, לאחר מכן הלך לגור בארץ פלישתים שם גר כ"ו שנה, ואז יצא וחזר לחברון י"ב שנה לפני עקידת יצחק. רש"י כ"א ל').

הפרשה מתארת את הנבואות על לידת יצחק והפיכת סדום, את הפיכת סדום בפועל והצלת לוט, לקיחת שרה לאבימלך והצלתה וכריתת ברית בין אברהם לאבימלך, והפרשה מסיימת בנסיון העקידה בו נצטוו אברהם להעלות את יצחק לעולה (כשהיה יצחק בן ל"ז), ולבסוף נאמר לו שלא לשוחטו, ואברהם נתברך.

הבשורה על לידת יצחק - הקב"ה נגלה לאברהם כחום היום. אברהם ראה שמגיעים אורחים והוא טרח בזריזות לארחם ולהאכילם, והם בישרו לו על לידת בנו כעת חיה. שרה צחקה, והקב"ה שאל למה היא צחקה, וכי יפלא ממנו לעשות זאת.

תפילת אברהם - הקב"ה הודיע לאברהם על הפיכת סדום עקב חטאיהם, אברהם ביקש עליהם רחמים אם יש בקרבם צדיקים (חמישים, ארבעים וחמש, ארבעים, שלושים, עשרים, ועשרה), והקב"ה אמר לו שאין שם אפילו עשרה צדיקים.

המלאכים אצל לוט, הפיכת סדום והצלת לוט - המלאכים הגיעו לסדום ולוט אירחם, אנשי סדום תבעו את הוצאת האורחים, לוט סירב והציע את בנותיו, אנשי סדום נגשו לשבור את הדלת, המלאכים הכניסו את לוט סגרו את הדלת והכו בסנוורים את האנשים שהיו בחוץ. המלאכים הודיעו ללוט על חורבן סדום, ואמרו לו שיברח עם כל משפחתו פן יספה אף הוא. חתניו של לוט לא האמינו לו, ובעלות השחר האיצו המלאכים בלוט לברוח עם אשתו ושתי בנותיו כדי שלא ימות (בחמלת ד' עליו ובזכותו של אברהם), וכשהוא התמהמה תפסו בידיהם והוציאו מהעיר, ואמרו לו לא להביט אחורה אלא להמלט פן ימות, לוט ביקש להמלט לצוער והמלאך הסכים, כשיצאה השמש על הארץ הקב"ה המטיר על הערים גפרית ואש והפך אותם. אשת לוט הביטה אחורה ונעשתה נציב מלח. לוט פחד להשאר בצוער והלך לשבת בהר עם בנותיו, בנותיו פחדו שלא יהיה להם עם מי להנשא, ולכן הם השקו את אביהם יין ושכבו עמו ונתעברו וילדו את עמון ומואב.

מגורי אברהם בגרר - אברהם נסע לגרר ואמר ששרה היא אחותו, אבימלך מלך גרר לקח את שרה והקב"ה מנע אותו מלבוא אליה ואמר לו בחלום שיחזיר את שרה ואם לא יחזיר הוא וכל אשר לו ימותו, אבימלך שאל את אברהם למה הוא אמר שהיא אחותו, ואברהם ענה שפחד שיהרגוהו, ובאמת היא בת אחיו, אבימלך החזיר את שרה עם מתנות, אברהם התפלל על רפואת אבימלך אשתו ואמהותיו שיוכלו ללדת.

לידת יצחק - שרה ילדה את יצחק כדבר ד' כאשר אברהם היה בן מאה שנה, אברהם מל את יצחק בגיל ח' ימים, ועשה משתה ביום שיצחק נגמל.

גירוש הגר וישמעאל - שרה ראתה את ישמעאל מצחק, ואמרה לאברהם שיגרש את הגר ובנה כדי שבן האמה לא יירש עם בנה יצחק. הדבר היה רע בעיני אברהם, והקב"ה אמר לאברהם שלא ירע לו כי רק יצחק יהיה זרעו. אברהם שלח את הגר עם לחם ומים, המים נגמרו וישמעאל עמד למות והגר בכתה, מלאך נגלה להגר ואמר לה שהקב"ה שמע את קול הנער והוא יהיה לגוי גדול, הגר ראתה באר מים והשקתה את הנער, ישמעאל נשא אשה מארץ מצרים.

כריתת ברית עם אבימלך - אבימלך ראה שד' עם אברהם בכל מה שהוא עושה, וביקש לכרות איתו ברית, אברהם הסכים והוכיח אותו על גניבת הבאר ע"י עבדיו, אבימלך אמר שהוא לא ידע מכך עד עכשיו. אברהם כרת ברית עם אבימלך, וקרא למקום באר שבע, וקרא שם בשם ד', ואבימלך חזר לארץ פלישתים.

נסיון העקידה - הקב"ה ניסה את אברהם ואמר לו שיעלה את יצחק לעולה, אברהם לקח את יצחק והלך עמו, בנה מזבח ערך עצים ועקד את יצחק בנו, ולקח את המאכלת לשחוט אותו, המלאך אמר לאברהם שלא יעשה לבנו מאומה ועתה נתברר כי הוא ירא אלוקים, אברהם העלה איל לעולה תחת בנו, המלאך אמר לאברהם כי בגלל עקידת יצחק יברכו וירבה את זרעו.

הכתוב מונה את צאצאי נחור, ואחד מבני נחור הוא בתואל אבי רבקה.

תמצית הפרשה

הפטרה

מאורעות התקופה - הנביא אלישע, תלמידו של אליהו הנביא, נתנבא לישראל בתקופה בה מלך יהושפט ביהודה ויהורם בן אחאב על ישראל. בטרם עלה אליהו בסערה השמימה ביקש ממנו אלישע "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי", ובקשתו התקיימה, ונעשו על ידו ט"ז ניסים, כפליים מהניסים שנעשו ע"י אליהו, כפי המסופר בתחילת ספר מלכים ב'.

ההפטרה - הנביא מתאר ג' ניסים שעשה אלישע: א' יציקת שמן מכלי לתוך הרבה כלים ריקים, לאשה מבני הנביאים שבעלה מת והנושים באו לקחת את שני בניה. ב' ברכה לאשה שאירחה אותו בעליית ביתה שיוולד לה בן למועד הזה כעת חיה. ג' כאשר אותו בן מת החיה אותו אלישע.

הפטרה זו בה מוזכר הברכה לאשה השונמית "למועד הזה כעת חיה את חובקת בן" היא מעין הפרשה בה נאמר לאברהם "כעת חיה והנה בן לשרה אשתך".

תמצית הפרשה

חיי שרה

פרשת חיי שרה מתארת את פטירת שרה אימנו בגיל 127 (אחרי העקידה) ואת קבורתה במערת המכפלה, וכן את נישואי יצחק (שלש שנים אח"כ) בגיל ארבעים עם רבקה בתו של בן דודו בתואל, ע"י שליחת אליעזר להביא ליצחק אשה ממשפחתו וסייעתא דשמיא מיוחדת למצוא את רבקה.

קבורת שרה במערת המכפלה - שרה מתה בגיל 127, אברהם ביקש מעפרון לקנות את מערת המכפלה כדי לקבור שם את שרה, עפרון הציע שיקח בחינם, אברהם סירב ושילם 400 שקל כסף, וקבר שם את שרה.

שליחת אליעזר לחרן - אברהם השביע את אליעזר שלא יקח אשה ליצחק מבנות הכנעני אלא ממשפחתו שגרה בחרן, ואמר לו שגם אם האשה לא תרצה לבוא לא יוציא את יצחק מהארץ, והקב"ה ידאג ליצחק לאשה. העבד לקח עשרה גמלים וכל טוב והלך לארם נהרים, והתפלל על מציאת הזיווג ליצחק לפי סימן שביקש לשתות והנערה תשקה אותו ואת גמליו, רבקה בת בתואל בן נחור אחי אברהם הגיעה ואליעזר ביקש שתשקהו והיא השקתה אותו ואת גמליו, אליעזר לקח נזם זהב ושני צמידים ונתן לה, והודה לקב"ה על שהצליח דרכו.

לקיחת רבקה לאשה ליצחק - לבן אחי רבקה קרא לאליעזר לבוא לביתם, ושם סיפר אליעזר על בקשת אברהם לקחת ליצחק אשה ממשפחתו, ועל התפילה והסימן שעשה והתקיימותו, וביקש מהם לתת את רבקה לאשה ליצחק, לבן ובתואל אמרו שרואים שמד' יצא הדבר וממילא אינם יכולים לסרב, אבל הם בקשו להמתין, ואליעזר ביקש שיביאוה מיד, שאלו את רבקה והיא רצתה ללכת מיד, הם ברכו את רבקה, אליעזר הביא את רבקה ליצחק, ויצחק נשאה לאשה.

אברהם נשא את קטורה והיא הולידה לו ששה ילדים. אברהם נתן את כל אשר לו ליצחק, ולבני הפלגשים נתן מתנות בחייו ושילחם.

מיתת אברהם - אברהם מת בגיל 175, יצחק וישמעאל קברו אותו במערת המכפלה, הכתוב מונה את שמות בני ישמעאל, ישמעאל מת בגיל 137.

הפטרה

מאורעות התקופה - דוד נמשח למלך ע"י שמואל בדבר ד', לאחר מות שאול קיבלוהו יהודה למלך עליהם בחברון, ולאחר שבע שנים קיבלוהו כל ישראל עליהם למלך, ומלך עוד ל"ג שנה, נלחם במלחמות רבות והושיע את ישראל מאויביהם. בחייו היה פעמים רבות נתון לרדיפות שונות ובסכנת חיים, בהם הוא התחזק בבטחון בד' שיושיעו מכל צרותיו, כפי המתואר בספר שמואל ובספר תהילים. היו לו י"ח נשים (וי"א שהיו יותר. סנהדרין כ"א.), ובנים רבים, בנו השלישי היה אבשלום בן מעכה, שמרד בדוד בחייו ומת, והרביעי היה אדוניה בן חגית, שגם הוא היה גדול יותר משלמה בנה של בת שבע. בשנתו האחרונה נחלש דוד והיה בביתו, ואדוניה רצה לנצל הזדמנות זו ולמלוך תחתיו, אולם דוד המליך את שלמה.

ההפטרה - בימי זקנותו של דוד המלך הוא היה שוכב מכוסה בבגדים אשר גם הם לא חימוהו, ולכן בעצת עבדיו הביאו את אבישג השונמית כדי שתחממו ותשרתהו, והמלך לא ידעה. בנו של דוד אדוניה בן חגית רצה למלוך, ועשה לו רכב ופרשים וחמישים איש רצו לפניו, והמלך לא מחה בו מעולם, ויואב בן צרויה ואביתר הכהן עזרוהו, ואילו צדוק הכהן ובניהו בן יהוידע ונתן הנביא ושמעי ורעי והגיבורים של דוד לא היו עימו. אדוניהו עשה משתה גדול וקרא לכל אחיו בני המלך, ולא קרא לאלו שלא היו עימו. נתן הנביא קרא לבת שבע ואמר לה שכדי למלט את נפשה ונפש בנה שלמה תלך לדוד ותזכיר לו את דבריו ששלמה בנה ימלוך אחריו ומדוע מלך אדוניהו, ותוך כדי הדברים הוא יבוא לסייעה, וכך עשו, ודוד המלך נשבע בד' ששלמה ימלוך אחריו ואמר שהיום הוא ימליך אותו.

הפטרה זו המתחילה במילים "והמלך דוד זקן בא בימים" היא מעין הפרשה בה מוזכר "ואברהם זקן בא בימים", (וכמו שאברהם חיפש אשה לבנו למען המשך האומה, כך דוד מינה לישראל מלך לכלל ישראל).

תמצית הפרשה

פרשת תולדות

רבקה נישאה ליצחק כשהיה בן 40, ורק אחרי 20 שנה נולדו להם יעקב ועשיו, פרשת תולדות מדברת בעיקר על מעשי יעקב ועשיו, כאשר כבר לפני לידתם הם התרוצצו בקרבה של רבקה, ואח"כ עשיו היה איש ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים, עשיו מכר את הבכורה ליעקב, ויעקב לקח את הברכה שיצחק רצה לברך את עשיו, ובעקבות כך נאלץ לברוח לחרן בהיותו בן ס"ג (אז מת ישמעאל ונשא עשיו את מחלת בתו, שאביה קידשה ונביות אחיה השיאה). כמו כן מסופר בפרשה על הליכת יצחק לגרר בעקבות הרעב ומה שאירע לו שם ובבאר שבע. כפי המבואר בסדר עולם יעקב שימש את אברהם אבינו ט"ו שנה, ואת שם נ' שנה, ושם שימש את מתושלח צ"ח שנה, ומתושלח שימש את אדם הראשון רמ"ג שנה.

לידת יעקב ועשיו - יצחק התפלל לנוכח אשתו, מפני שרבקה היתה עקרה, רבקה הרתה, הבנים התרוצצו בקרבה, ונאמר לרבקה "שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו, ולאום מלאום יאמץ ורב יעבוד צעיר", רבקה ילדה תאומים בגיל 60, הראשון היה אדמוני ושעיר וקראו לו עשיו, והשני אחז בעקב עשיו וקראו שמו יעקב.

יעקב ועשיו - עשיו היה איש ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים, יצחק אהב את עשיו ורבקה אהבה את יעקב, עשיו נשא מבנות כנען והיה מהם מורת רוח ליצחק ולרבקה.

מכירת הבכורה - עשיו מכר את הבכורה ליעקב בשבועה, בתמורה לנזיד עדשים, ועשיו בז לבכורה.

יצחק בגרר - היה רעב בארץ, הקב"ה נגלה ליצחק ואמר לו שלא ירד למצרים, ושיתן לו ולזרעו את הארץ כפי שנשבע לאברהם, וירבה את זרעו, וכל גויי הארץ יתברכו בזרעו. יצחק הלך לגרר ואמר שרבקה היא אחותו, אבימלך ראה את יצחק מצחק את רבקה אשתו ושאל את יצחק למה אמר שהיא אחותו, יצחק אמר שפחד שיהרגוהו, אבימלך מזהיר מלפגוע ביצחק ובאשתו, יצחק העשיר מאד ואבימלך שלחו משם, יצחק הלך וחפר את הבארות שחפר אביו, רבו איתו על הבאר הראשונה והשניה ורק בשלישית לא רבו איתו.

יצחק בבאר שבע - יצחק הלך לבאר שבע, הקב"ה נגלה אליו ואמר לו שלא ירא, והוא יברכו וירבה את זרעו, יצחק בנה מזבח לד', אבימלך בא לכרות ברית עם יצחק מאחר שראה שד' עמו, עבדי יצחק חפרו באר ומצאו מים.

ברכת יצחק - יצחק הזקין ועיניו כהו, הוא קרא לעשיו ואמר לו שיצוד ציד ויכין לו מטעמים ויברכו לפני מותו, רבקה קראה ליעקב ואמרה לו שיקח מן הצאן שני גדיים והיא תעשה מהם מטעמים לאביו כדי שיברכו, רבקה הלבישה ליעקב את בגדי עשיו, יעקב בא לאביו ואמר לו "אנוכי עשיו בכורך" וכי הביא את המטעמים שביקש כדי שיברכו, יצחק מישש את יעקב לראות אם הוא אכן עשיו, ולאחר שאכל ושתה בירכו בשפע גשמי ושישלוט על העמים ויהיה גביר לאחיו.

ברכת עשיו - מיד כשיעקב יצא מיצחק עשיו הגיע, אביו שאלו מי הוא ועשיו גילה שיעקב קיבל את הברכות וצעק וביקש גם הוא ברכה, יצחק אמר שיעקב כבר לקח לו את הבכורה, עשיו ביקש שיברכו ג"כ ובכה, יצחק בירכו שיהיה מושבו משמני הארץ ומטל השמים, ושיעבוד את אחיו ואם אחיו יחטא יפרוק את עולו.

בריחת יעקב מפני עשיו - עשיו רצה להרוג את יעקב בגלל לקיחת הברכות, רבקה שמעה ושלחה את יעקב לחרן ללבן אחיה, ואמרה ליצחק שהיא רוצה שיעקב יקח אשה ממשפחתה, ויצחק שלח את יעקב לחרן לישא אשה, ובירכו שזרעו ירבה ויקבל את ברכת אברהם לקבל את הארץ.

עשיו ראה שנשיו שהן מבנות כנען רעות בעיני אביו, נשא את מחלת בת ישמעאל, אך לא גירש את שאר נשיו.

הפטרה

מאורעות התקופה - נבואה זו היא אחת מהנבואות האחרונות שנכתבו, והיא נאמרה לנביא מלאכי שהיה אחרון הנביאים (רמב"ם יסודי התורה ט' ב'), בתחילת ימי בית המקדש השני, לקראת סיום תקופת הנבואה. בתקופה זו היה מצבם הרוחני

תמצית הפרשה

והגשמי של עם ישראל ירוד מאד, והנביאים הוכיחום על חטאיהם והחזירום בתשובה, ואז הוטב גם מצבם הגשמי. לדעת חכמים (מגילה ט"ו). שמו היה מלאכי, וי"א שמלאכי זה עזרא, וי"א שמלאכי זה מרדכי.

ההפטרה - הקב"ה שלח את הנביא מלאכי לומר לישראל שהוא אוהב אותם, ולהוכיח אותם על כך שהם מקריבים במזבח קרבנות בעלי מומים, והזהיר את הכהנים שלא להקריב קרבנות אלו.

הפטרה זו פותחת בכך שהקב"ה אהב את יעקב ושנא את עשיו, והיא מעין הפרשה המדברת על יעקב ועשיו.

תמצית הפרשה

פרשת ויצא

פרשת ויצא עוסקת במה שאירע ליעקב מאז צאתו מבאר שבע (בגיל ס"ג) בדרכו לחרן בהוראת אביו ואמו כדי לברוח מעשיו וכדי לישא אשה ממשפחתה של רבקה, בדרך שהה בישיבתו של שם י"ד שנה ושימש את עבר (שם מת כשהיה יעקב בן 50, ואיתא בסדר עולם 'יעקב שימש את אבינו אברהם ט"ו שנה, ואת שם חמישים שנה, נמצאת אומר אבינו יעקב שימש את שם נ' שנה, ושם שימש את מתושלח צ"ח שנה, ומתושלח שמש את אדם הראשון רמ"ג שנה, נמצאת אומר ארבעה מתוך כ"ב דורות, ושבעה בני אדם שקפלו את העולם כולו, ואלו הן, אדם הראשון ומתושלח ושם ויעקב ועמרם ואחיה השילוני ואליהו, ועדיין הוא קיים). יעקב הגיע ללבן בגיל ע"ו והיה אצלו כ' שנים עד גיל צ"ז, ובשנים אלו רעה את צאן לבן, כל השבטים חוץ מבנימין נולדו מהשנה השמינית (כשהיה בן פ"ג) שאז נשא את רחל ולא (שהיו בנות כ"ב), עד סוף השנה הי"ד שאז נולד יוסף.

חלום יעקב - יעקב בדרכו לחרן הלך לישון וחלם שסולם מוצב ארצה וראשו מגיע לשמים ומלאכים עולים ויורדים בו, והקב"ה אמר לו שירש את הארץ, ושישמור אותו עד שובו לכאן, יעקב לקח את האבן ועשה ממנה מצבה, וקרא את שם המקום בית אל, ונדר שאם יהיה הקב"ה בעזרו ויחזור בשלום תהיה האבן בית אלוקים ויתן מעשר מכל אשר לו.

פגישת יעקב ורחל - יעקב הגיע לחרן וראה באר שיש עליה אבן והרועים ממתנינים שיאספו כולם כדי להוריד את האבן ולהשקות את צאנם, בראות יעקב את רחל בת לבן הוא ניגש וגלג את האבן והשקה את צאן לבן, נשק לרחל ובכה, וסיפר לה שהוא בנה של רבקה, לבן הזמינו לביתו ויעקב רעה את צאנו חודש ימים.

נישואי יעקב לרחל וללאה - לאחר חודש לבן הציע ליעקב משכורת, יעקב ביקש לעבוד שבע שנים בעבור רחל, לאחר שבע שנים לבן עשה משתה ונתן לו את לאה, בבוקר יעקב גילה את התרמיית ולבן טען לו שבמקומם נושאים קודם את הגדולה, ואמר לו שיתן לו את רחל עוד שבוע, ואח"כ יעבוד עבורה עוד ז' שנים, לבן נתן את זלפה ללאה ואת בלהה לרחל.

לידת השבטים - ללאה נולדו בתחילה ארבעה בנים, לראשון קראה ראובן על שם שראה ד' בעוניה כי עתה יעקב יאהבנה, לשני קראה שמעון על שם שד' שמע שהיא שנואה ונתן לה בן זה, לשלישי קראה לוי על שם שמעתה יעקב ילווה אליה, כשנולד הרביעי אמרה שהפעם עליה להודות לד' וקראה שמו יהודה, ועמדה מלדת. רחל ראתה שאינה יולדת ואמרה ליעקב "הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי", יעקב כעס ואמר לה "התחת אלוקים אנוכי אשר מנע ממך פרי בטן", רחל נתנה את בלהה שפחתה ליעקב כדי שתיבנה ממנה, ובלהה ילדה בן ורחל קראה שמו דן על שם שד' דן אותה ושמע בקולה, ולבן השני של בלהה קראה נפתלי על שם שנפתלה עם אחותה ויכלה. לאה נתנה אף היא את זלפה שפחתה ליעקב, וזלפה ילדה בן ולאה אמרה בא גד וקראה את שמו גד, ולבן השני של זלפה קראה אשר על שם שבאשרה יאשרוה בנות. ראובן מצא דודאים בשדה ורחל ביקשה אותם, לאה התרצתה בתמורה לכך שיעקב ישכב עמה באותו לילה, לאה ילדה בן וקראה שמו יששכר מפני שד' נתן נתן לה שכר על שנתנה שפחתה ליעקב, ולבן הנוסף קראה זבולון מפני שעתה יזבלנה בעלה, ואח"כ ילדה בת וקראה את שמה דינה. ד' שמע את תפילת רחל ונתן לה בן והיא קראה את שמו יוסף על שם שד' אסף את חרפתה.

עבודת יעקב בשכרו - לאחר לידת יוסף יעקב רצה ללכת לארצו, לבן הציע לו שכר על עבודתו, יעקב הציע לקבל בשכרו כל שה ועז נקוד וטלוא וכל שה חום, ואמר ללבן שיוציא עכשיו מהעדר כבשים אלו וכך ידעו שלא גנב, יעקב פיצל מקלות והניחם בשקתות המים כדי שהצאן יתחממו בבואם לשתות, ואכן הצאן התחממו וילדו עקודים נקודים וטלואים, יעקב הפריד בין מקנהו למקנה לבן. יעקב העשיר מאד.

חזרת יעקב לארץ מולדתו - יעקב שמע שבני לבן טוענים שלקח את כל העושר מאביהם, הקב"ה אמר לו שיחזור למולדתו, לבן הלך לגוז צאנו, יעקב קרא לרחל וללאה ואמר להם שהוא רוצה ללכת, וכי אע"פ שלבן היתל בו והחליף הרבה פעמים את משכורתו הקב"ה היה עימו, ושהמלאך אמר לו לחזור לארץ מולדתו, רחל ולאה אמרו לו שאין להם חלק ונחלה אביהם אשר מכרם ואכל את כספם, וכל העושר שד' הציל להם מאביהם הוא שלהם ושל בניהם, ונתרצו ללכת, יעקב ברח עם כל משפחתו ורכשו בלא לומר ללבן, ורחל גנבה את התרפים של לבן.

תמצית הפרשה

מרדף לבן - לבן שמע שיעקב ברח והוא רדף אחריו עם אחיו, הקב"ה הזהיר את לבן לבלתי ידבר עם יעקב, לבן אמר ליעקב למה ברח בהחבא ולא נתן לו להפרד, ולמה גנב את התרפים, יעקב אומר שברח כי פחד שיקח את בנותיו, ושמי שגנב את התרפים לא יחיה, לבן חיפש ולא מצא את התרפים, יעקב טען ללבן שהוא עבד אותו במסירות רבה ולמה הוא רדף אחריו, לבן ענה שהכל שלו, יעקב ולבן כרתו ברית ביניהם, ולבן חזר לביתו.

הפטרה

מאורעות התקופה - הנביא הושע בו בארי היה ראשון לארבעה נביאים (הושע וישעיה עמוס ומיכה) שנתנבאו בתקופת המלכים עוזיה יותם אחז וחזקיה, באותה תקופה עברו כבר כ-160 שנה מאז התחלקה המלוכה בישראל לשתיים, מלכי יהודה ומלכי ישראל, כ-200 שנה לאחר בנין בית המקדש, בתקופה זו עבדו עשרת השבטים (המכונים אפרים על שם מלכם הראשון ירבעם בן נבט שהיה משבט אפרים) לעגלי הזהב שהעמיד ירבעם בן נבט כדי שלא יעלו לרגל, וחטאו בחטאים נוספים, והנביאים היו מעוררים את ישראל לתשובה, ומזהירים מפני העונש העתיד לבוא עליהם אם לא ישובו בתשובה.

ההפטרה למנהג הספרדים - הנביא אומר לישראל בשם ד' כי למרות חטאיהם הוא יגאלם ולא ישחיתם, ומוכיחם על חטאיהם.

בהפטרה זו מוזכר שיעקב אחז בעקב עשיו ונצח את המלאך של עשיו, כפי שמוזכר בפרשה.

ההפטרה למנהג האשכנזים - הנביא הושע מוכיח את ישראל על חטאיהם הרבים, ומזהירם מפני העונש המצפה להם, ומוכיח באופן מיוחד את עשרת השבטים שנפרדו ממלכות יהודה, ומזכיר את הטובות שעשה ד' לישראל ומוכיחם איך בכל זאת הם חוטאים לו, ומתנבא על הגלות העתידה לבוא, וקורא לישראל לחזור בתשובה כי אז הקב"ה יסלח להם על חטאיהם ויחזירם לארצם.

בהפטרה זו מוזכרת עבודתו של יעקב בעבור רחל ולא, כפי שמוזכר בפרשה.

תמצית הפרשה

וישלה

לאחר שרצה לבן להרוג את יעקב ומשפחתו והוזהר ע"י הקב"ה שלא לעשות זאת, היתה ליעקב סכנה נוספת מפני עשיו שרצה להורגו בגלל שלקח את הברכות (34 שנה קודם, כשהיה בן ס"ג ועכשיו הוא בן צ"ז), ואח"כ היה לו ריב עם המלאך, ואח"כ הסתכן במלחמה עם הגויים בעקבות הריגת בני שכם, הקב"ה שמר על יעקב מכל הסכנות כהבטחתו ליעקב בחלום הסולם ("ושמרתך בכל אשר תלך והשיבותיך אל האדמה הזאת" וגו') וכפי שהבטיחו לפני צאתו מחרן ("שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך"). יעקב חזר לבית אביו בקרית ארבע בגיל צ"ט כשיצחק היה בן קנ"ט (ושימשו כ"ב שנה), ובדרך (שארכה שנתיים) מתו רחל (כשהיתה בת ל"ו) ורבקה ודבורה מניקתה.

יעקב מכין עצמו לבוא עשיו - יעקב שלח מלאכים להודיע לעשיו על בואו, המלאכים חזרו ואמרו לו שעשיו בא עם ד' מאות איש, יעקב פחד וחצה את משפחתו לשנים כדי שישאר לפחות אחד לפליטה, והתפלל לקב"ה שיצילו, ושלח לעשיו בהמות רבות כמתנה ע"י עבדיו כדי להרגיע את כעסו, והדריך אותם איך להביא את המנחה ומה לומר לעשיו.

ריב יעקב והמלאך - יעקב נשאר לבדו והגיע מלאך ונאבק עמו עד עלות השחר, המלאך לא הצליח לנצחו וביקש שישלחו, יעקב הסכים רק אם יברכו המלאך, המלאך אמר שמעתה יקראו לו ישראל "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל", המלאך נקע את כף ירך יעקב, ועל כן נאסר על ישראל לאכול את גיד הנשה. יעקב קרא את שם המקום פניאל "כי ראיתי אלוהים פנים אל פנים ותינצל נפשי".

פגישת יעקב ועשיו - יעקב ראה את עשיו ומחנהו מתקרבים, חצה את המחנה שלו, והשתחוה לעשיו ז' פעמים, עשיו רץ לקראתו וחיבקו ונישקו, והפציר בו לקבל את מנחתו, עשיו הזמין את יעקב ומשפחתו לשעיר ויעקב אמר שיבוא בעתיד כי אינו יכול ללכת במהירות עם כל משפחתו וצאנו, עשיו חזר לשעיר ויעקב בנה לו בית ולמקנהו עשה סוכות וקרא שם המקום סוכות.

מעשה שכם והריגת אנשי העיר - יעקב ומשפחתו חנו ליד שכם, ויעקב קנה שם חלקת שדה ונטה שם את אהלו, ובנה מזבח לד'. דינה יצאה ושכם בן חמור לקחה ועינה אותה, וביקש מאביו שידאג שיוכל לישאנה, בני יעקב חרה להם על הנבלה שנעשתה, כשחמור ושכם באו לבקש לישאנה התנו בני יעקב את הסכמתם בכך שכל בני העיר ימולו, שכם שיכנע בכך את אנשי עירו, ביום השלישי למילתם הרגו שמעון ולוי את אנשי העיר ובזזו את אשר בה ולקחו את דינה, הקב"ה הטיל פחד על יושבי ההרים מסביב והם לא רדפו אחריהם.

דברי הקב"ה ליעקב - הקב"ה אמר ליעקב לעלות לבית אל ולבנות שם מזבח להודות על הצלתו מעשיו, יעקב אמר לבניו להסיר את הע"ז שעליהם והם עשו כן והטמינו אותם תחת האלה, הקב"ה נגלה שוב ליעקב בבית אל וקרא את שמו ישראל, ובישר לו על ריבוי זרעו וירושת הארץ לבניו.

דבורה מינקת רבקה מתה. רחל ילדה בן ומתה בלידתה ובצאת נפשה קראה שמן בן אוני, ויעקב קרא לו בנימין. רחל נקברה בבית לחם, ויעקב הציב מצבה על קבורתה. ראובן שכב עם בלהה פילגש אביו. יעקב בא לאביו יצחק לחברון. יצחק מת בגיל 180 ונקבר על ידי עשיו ויעקב.

קורות עשיו - עשיו הלך להר שעיר עם נשיו וילדיו כיון שלא היה מקום לעשיו ויעקב יחד מפני מקניהם הרב, הכתוב מונה את צאצאי עשיו אלופיהם ומלכיהם שמלכו לפני מלוך מלך לבני ישראל.

הפטרה

מאורעות התקופה - כבר בהיות יעקב ועשיו בבטן אימם נאמר לרבקה "שני לאומים ממעיך יפרדו, ולאום מלאום יאמץ", וכשבירך יעקב את עשיו אמר לו "והיה כאשר תריד (כשיעברו ישראל על התורה) ופרקת עולו מעל צווארך". לאחר מכן רצה עשיו להרוג את יעקב, ויעקב הכין עצמו למלחמה עמו, וכן נלחם במשך לילה שלם עם שרו של עשיו, וכן עשיו שלח את אליפז להרוג את יעקב. מעשה אבות סימן לבנים, ובמשך הדורות בני אדם בכלל ובני עמלק בפרט היו אויבים לישראל, נלחמו עמהם כשיצאו ממצרים, לא נתנו להם לעבור בגבולם אלא יצאו לקראתם בעם כבד וביד חזקה, וכן בימי השופטים היו מראשי

תמצית הפרשה

הלוחמים בישראל, דוד המלך כבשם והם העלו לו מס, אולם בימי יהושפט מרדו והצטרפו לעמון ומואב במלחמתם בישראל, וכן נאמר בתהילים "אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד, אהלי אדום וישמעלים מואב והגרים". בפרשה מוזכר שעקב אמר לעשיו "ילך נא אדוני לפני עבדו ואני אתנהלה לאיטי וכו' עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", ופירש רש"י: אם דעתו לעשות לי רעה ימתין עד בואי אצלו, והוא לא הלך, ואימתי ילך בימי המשיח, שנאמר "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו", וכפי שמתנבא עובדיה בהפטרה זו "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשיו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשיו".

עובדיה הנביא היה ממונה על בית אחאב מלך ישראל והיה ירא את ד' מנעוריו (מלכים א' י"ח), ואמרו חז"ל (סנהדרין ל"ט:): 'חזון עבדיהו כה אמר ד' אלהים לאדום וגו', מאי שנא עובדיה לאדום, אמר רבי יצחק אמר הקב"ה יבוא עובדיהו הדר בין שני רשעים (אחאב ואיזבל) ולא למד ממעשיהם, וינבא על עשו הרשע שדר בין שני צדיקים (יצחק ורבקה) ולא למד ממעשיהם. אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משום רבי מאיר, עובדיה גר אדומי היה, והיינו דאמרי אינשי מיניה וביה אבא ניזיל ביה נרגא'.

ההפטרה - עובדיה התנבא על אדום שבגלל שהוא נלחם בישראל ולא עזר להם, לעתיד לבוא גמולו ישוב בראשו, וישראל ישמידום לגמרי.

הפטרה זו עוסקת במפלת בית עשיו, מעין הפרשה העוסקת ביעקב ועשיו.

תמצית הפרשה

וישב

לאחר שחזר יעקב לבית אביו בארץ כנען בגיל צ"ט לאחר ל"ו שנים של גלות כדי שעשיו לא יהרגנו, ולאחר הסכנות שהיו לו מלבן ועשיו, ביקש יעקב לשבת בשלוה, אולם כשהיה בגיל ק"ח אירעה מכירת יוסף ע"י אחיו ששנאו אותו וקינאו בו, וכך במשך 22 שנה חשב יעקב שהוא מת (כנגד 22 שנה מביאתו ללבן עד חזרתו ליצחק אביו), עד שחזר ונפגש איתו בגיל 130. יוסף היה שנה בבית פוטיפר וי"ב שנה בבית האסורים (מגיל 18 עד גיל 30 אז יצא מבית האסורים ונעשה משנה למלך). עוד מסופר בפרשה על מעשה יהודה ותמר ולידת פרץ וזרח.

חלומות יוסף - יעקב ישב בארץ כנען. יוסף היה בגיל 17 ורעה את הצאן עם אחיו, והיה נמצא עם בני בלהה וזלפה, וסיפר דיבתם לאביהם. יעקב אהב את יוסף מכל בניו, ואחי יוסף שנאו אותו בגלל זה, יוסף חלם שאחיו משתחוים לו (אלומות), ובחלום השני (שמש ירח וכוכבים) חלם שאף אביו ואמו השתחוו לו, יוסף סיפר את החלומות לאביו ולאחיו, ואחיו הוסיפו לשנוא אותו ולקנא בו, ואביו שמר את הדבר.

מכירת יוסף - יעקב שלח את יוסף לשכם לראות את שלום אחיו שרעו שם את הצאן, משכם הלך יוסף לדותן ושם מצאם, בראותם את יוסף תכננו להמיתו, ראובן שכנע אותם שישליכו אותו חי לבור, וכוונתו היתה להצילו ולהחזירו לאביו, לבסוף מכרוהו לישמעאלים, כשראה ראובן שיוסף לא בבור הוא קרע את בגדיו, והאחים טבלו את כותנתו בדם והראו לאביהם שחשב שחיה רעה אכלתהו, יעקב התאבל על יוסף ומיאן להתנחם, יוסף נמכר לפוטיפר סריס פרעה.

יהודה ותמר - יהודה נשא אשה ונולדו לו ער אונן ושלה, ער נשא את תמר ומת בעונו, ער ייבם את תמר ומת גם הוא בעונו, יהודה פחד ששלה ימות ואמר לתמר שתחכה ששלה יגדל, תמר ראתה ששלה גדל ולא ניתן לה לאשה, ועל כן אחרי פטירת אשת יהודה ישבה כזונה בדרך שהלך בה יהודה, יהודה בא עליה בלא להכירה ונתן לה ערבון עד שישלם לה, אך לא מצאה, תמר הרתה מיהודה, לאחר ג' חודשים נודע ליהודה שהיא הרתה ואמר שהיא חייבת שריפה, בדרכה להישרף שלחה לו את הערבון ויהודה הודה שממנו היא הרה, נולדו לתמר תאומים ונקראו פרץ וזרח.

יוסף בבית פוטיפר - יוסף הצליח בבית פוטיפר ופוטיפר מינהו על כל ביתו ונתברך בזכותו, אשת פוטיפר ניסתה כל יום לשכנע את יוסף שיבוא עליה ויוסף סירב, פעם אחת תפשתו בבגדו כדי שישכב עמה, יוסף השאיר את בגדו אצלה וברח, אשת פוטיפר העלילה על יוסף שהוא בא לשכב עמה, פוטיפר שם את יוסף בבית הסוהר, יוסף מצא חן בעיני שר בית הסוהר והוא מינה אותו על בית הסוהר.

חלומות השרים ופתרוןם - שר המשקים ושר האופים חטאו לפרעה והונחו במאסר, לילה אחד חלם שר המשקים שהוא רואה גפן פורחת עם ג' שריגים והוא סוחט ענבים ונותן את הכוס לפרעה, ושר האופים חלם שהוא רואה ג' סלי חורי על ראשו ובסל העליון יש ממאכלי פרעה והעוף אוכל אותם, יוסף פתר ששר המשקים יחזור לעבודתו ושר האופים יתלה, וכך היה, יוסף ביקש משר המשקים יזכירו לפני פרעה אך שר המשקים שכחו.

הפטרה

הנביא עמוס נתנבא לישראל בימי עוזיה מלך יהודה וירבעם בן יואש מלך ישראל, באמצע תקופת בית המקדש הראשון. **ההפטרה** - הנביא עמוס מתנבא לישראל כי לאחר שפשעו פשע רביעי, ד' לא ימחל להם, ומוכיחם על שחטאו למרות כל מה שהיטיב להם, ויביא עליהם פורענות בגלל עוונותיהם.

חז"ל (תנחומא וישב, ופרקי דר"א ל"ח) דרשו את הפסוק שנאמר בהפטרה על הפשע הרביעי "על מכרם בכסף צדיק, ואביון בעבור נעלים" על מכירת יוסף לישמעאלים בעשרים כסף, שכל אחד נטל שני כספים כדי לקנות נעלים.

תמצית הפרשה

פרשת מקץ

כאשר הגיע זמנו של יוסף לצאת מבית האסורים גלגל הקב"ה שפרעה יצטרך אותו לפתרון החלומות שלו, וכך ברגע אחד, בגיל 30, לאחר 12 שנה בבית האסורים, נעשה יוסף משנה למלך, תוך אחריות על הכנת מצרים בשנות השבע לשבע שנות הרעב שנתגלו לפרעה בחלומו. בזמן זה באו השבטים למצרים לקנות אוכל, ויוסף התנכר אליהם ומאשים אותם בריגול, והסכים להאמין להם רק בתנאי שיביאו אליו את בנימין.

חלום פרעה ופתרונו - פרעה חלם שהוא נמצא על שפת היאור ומהיאור עולות ז' פרות ובריאות ואח"כ עולות ז' פרות רעות ורזות, והם אוכלות את הפרות השמנות. ואח"כ התעורר ושוב נרדם וחלם חלום דומה לזה על שיבולים. פרעה חיפש מי שיפתור לו את החלומות ולא מצא. שר המשקים סיפר לפרעה שבבית האסורים פתר נער עברי לו ולשר האופים את חלומו והפתרון התקיים, פרעה שלח להוציא את יוסף מבית האסורים, יוסף אמר לפרעה שהפתרון מאת ד', פרעה סיפר את חלומותיו ליוסף, יוסף פתר שיהיו בקרוב שבע שנות שובע ואח"כ יהיו שבע שנות רעב, ועל כן יש למנות איש שידאג לאסוף את אוכל השנים הטובות שישאר לשנות הרעב.

מינוי יוסף וקורותיו במצרים - פרעה ראה את חכמת יוסף ומינה אותו למשנה למלך (בגיל 30), ולאחראי על ביתו ועמו, ונתן לו את אסנת בת פוטיפרע לאשה, בשנות השובע אסף יוסף בר כחול הים, ונולדו שני בנים, מנשה "כי נשני אלוקים את כל עמלי ואת כל בית אבי", ואפרים "כי הפרני אלוקים בארץ עניי", ואז החלו שנות הרעב ופרעה אמר לכולם שילכו ליוסף ויעשו מה שיאמר להם, ובאו מכל הארצות למצרים לקנות אוכל.

ירידת האחים למצרים, עלילת יוסף, וחזרתם - יעקב שלח את בניו חוץ מבנימין לקנות אוכל במצרים, ואת בנימין לא שלח פן יקראנהו אסון, אחי יוסף באו אליו ולא הכירוהו והוא הכירם, יוסף האשים את אחיו שבאו לרגל במצרים, האחים אמרו שהם היו שנים עשר אחים האחד נשאר עם אביו והאחד נאבד והם באו לקנות אוכל ולא לרגל, יוסף אמר להם שיאמין להם רק אם אחד מהם ילך ויביא את אחיהם הקטן, לאחר ג' ימים אמר להם יוסף שאחד מהם יאסר והם ילכו ויביאו את בנימין, האחים אמרו זה לזה שהם אשמים בכך שלא שמעו את תחנוני יוסף, יוסף הבין את הדברים והלך למקום אחר ובכה, ואח"כ אסר את שמעון, מילא את כליהם בר וציווה לשים את כספם בשקם, בדרך גילה אחד האחים את הכסף וחרדו כולם "מה זאת עשה אלוקים לנו", כשהגיעו ליעקב סיפרו לו את הקורות אותם ומצאו כולם את כספם.

ירידת האחים שנית למצרים - ראובן ניסה לשכנע את יעקב לשלוח את בנימין ויעקב סירב, לאחר זמן כשנגמר האוכל ערב יהודה ליעקב שיחזיר את בנימין והאחים הלכו למצרים עם בנימין, הם לקחו מנחה ואת כספם שמצאו בחזרה וכסף חדש לקנות אוכל.

סעודת יוסף ואחיו - יוסף הזמין את האחים לסעוד אתו, האחים פחדו וספרו לאחראי על בית יוסף את מה שקרה עם הכסף, הוא אמר להם שמה שמצאו שייך להם, כשהגיעו לאכול שאל לשלום יעקב, כשראה את בנימין הלך לחדרו לבכות, הושיבם לאכול לפי גילם, נתן לבנימין פי חמש מכולם.

החבאת הגביע ומציאתו - יוסף ציווה למלא את אמתחות אחיו אוכל ולהחזיר את כספם ולשים את הגביע באמתחת בנימין, כשיצאו מהעיר שלח לרדוף אחריהם והאשימם בגניבת הגביע, הם אמרו לו שלא גנבו ואם ימצאנו יהיו כולם עבדים, לאחר חיפוש בכל השקים נמצא הגביע באמתחת בנימין, יהודה אומר שכולם יהיו עבדים, אך יוסף סירב ואומר שרק מי שנמצא אצלו הגביע יהיה עבד.

הפטרה

מאורעות התקופה - בראשית מלכות שלמה התגלה אליו ד' בחלום הלילה ואמר לו "שאל מה אתן לך", ובמקום לבחור בעושר וכבוד ואריכות ימים בחר שלמה לב חכם ונבון לשפוט את בני ישראל, ובעבור זה ניתנה לו חכמה יותר מכל אדם מלבד עושר וכבוד ואריכות ימים.

תמצית הפרשה

ההפטרה - לאחר שהובטחה לשלמה חכמה באו לפניו ב' נשים שילדו יחד ואחד מהתינוקות מת, וכל אחת טענה "בנך המת ובני החי", ושלמה בחכמתו ידע לברר מי צודקת, ועי"ז ראו ישראל את חכמתו.
הפטרה זו נקראת רק היום הראשון של חנוכה חל ביום שישי, שאז פרשת מקץ נקראת אחרי חנוכה.

תמצית הפרשה

ויגש

בפרשת מקץ מסופר שיוסף הטמין את הגביע באמתחת בנימין וכשהגביע נמצא שם האשימו בגניבה ודרש שרק בנימין ישאר במצרים ויהיה לו עבד. בפרשתנו מבארת התורה את המו"מ שהיה בין יוסף ויהודה, שבסופו גילה יוסף לאחיו שהוא יוסף, ואמר להם שמד' היה הדבר שנמכר למצרים כדי לכלכלם בשני הרעב, וביקשם להביא את יעקב למצרים, יעקב ירד למצרים עם כל משפחתו בגיל 130 (כשיוסף היה בן ל"ט ולוי היה בן מ"ד) וגרו בארץ גושן שהיא מיטב הארץ. עוד מבארת התורה כיצד כלכל יוסף את מצרים בשנות הרעב.

ויכוח יהודה ויוסף - יהודה ניגש ליוסף וחזר לו על השתלשלות הדברים שהיו ביניהם, ואומר לו שאם בנימין ישאר זה יגרום לאביו צער גדול, ועל כן הוא מציע שיקח אותו במקום בנימין.

התגלות יוסף לאחיו - יוסף אמר לכל המצרים לצאת, ובכה, וגילה לאחיו שהוא יוסף, ואמר להם שלא יעצבו כי הקב"ה שלח אותם למצרים למחיה בשנות הרעב, ואמר להם שיעלו ויגידו ליעקב שהוא מלך במצרים, ושירד למצרים והוא יזון אותם בשנות הרעב הנותרות, פרעה אמר ליוסף שהוא יתן למשפחתו את טוב מצרים, ושלח עגלות להביא את כל משפחתם, יוסף נתן להם צידה לדרך ומתנות, ולאביו שלח מטוב מצרים ומזון לדרך, האחים סיפרו ליעקב שיוסף חי והוא מושל במצרים, ותחי רוח יעקב.

ירידת יעקב ובניו למצרים - יעקב נסע לבאר שבע והקריב שם קרבנות, והקב"ה נגלה אליו בחלום ואמר לו שירד למצרים, ובישר לו על רבוי זרעו ועל יציאתם ממצרים, יעקב וכל זרעו ירדו למצרים בשבעים נפש, יעקב שלח את יהודה לפניו לגושן, יוסף יצא לקראת אביו ונפגש אתו, יוסף סיפר לפרעה על הגעת אחיו ואמר לו שהם רועי צאן וביקש עבורם את ארץ גושן ופרעה הסכים, יעקב נפגש עם פרעה ובירכו, בני ישראל ישבו בארץ גושן ופרו ורבו שם מאד.

תשלום המצרים בעבור האוכל - למצרים נגמר הכסף לקנות אוכל, ויוסף אמר להם שיתנו את מקניהם, וכשגם זה נגמר קנה אותם ואת אדמתם מלבד אדמת הכהנים, והעבירם מעיר לעיר, ונתן להם זרע לזרוע תמורת חמישית לפרעה.

הפטרה

מאורעות התקופה - בימי בית המקדש הראשון, לאחר מלכות שלמה, נתחלקה מלכות ישראל לממלכת יהודה שם היו גם שבט בנימין, וממלכת ישראל שם היו עשרת השבטים, כפי שנתנבא הנביא אחיה השלוני, עשרת השבטים הוגלו ע"י שלמנאסר מלך אשור כ-270 שנה אחרי בניית בית המקדש, ומאז פסקה מלכות ישראל, ומלכות בית דוד שהמשיכה עוד כ-140 שנה אח"כ עד גלות בבל.

ההפטרה - הנביא יחזקאל נתנבא שישראל יתאחדו תחת משיח בן יוסף, והקב"ה יקבץ את גלויות ישראל לארץ ישראל, ויהיו לעם אחד עם מלך אחד ולא יחטאו עוד, ומלך המשיח מזרע דוד ימלוך עליהם לעולם, ובית המקדש יבנה ויהיה קיים לעולם. בפרשתנו מוזכרים יהודה ויוסף שעל ידם נגרמה הירידה למצרים, וכן הגאולה תהיה ע"י יהודה ויוסף כפי שמוזכר בהפטרה.

תמצית הפרשה

פרשת ויחי

יעקב חי בארץ מצרים 17 שנה, מגיל 130 עד גיל 147, ואז כשנטה למות השביע את יוסף שיקברו במערת המכפלה, בירך את משנה ואפרים ואת כל השבטים, ומת. בזמן מות יעקב היה יוסף בן 56 וחי במצרים עוד 54 שנים אחרי מות יעקב, יעקב נקבר ע"י יוסף ואחיו במערת המכפלה בכבוד גדול, לאחר מות יעקב הרגיע יוסף את אחיו שלא יפחדו שהוא ינקום בהם לאחר מות אביו.

יעקב היה בגיל 147 וקרא ליוסף לפני מותו וביקש ממנו להשבע לו שיקבור אותו עם אבותיו.

ברכת יעקב למנשה ואפרים - יעקב חלה ויוסף הגיע אליו עם מנשה ואפרים, יעקב אמר ליוסף שד' בירך אותו והבטיח לזרעו את הארץ, ואפרים ומנשה יהיו ב' שבטים כשאר בניו, ורחל אמו נקברה בדרך אפרת כיון שהיא מתה בדרך. יעקב אמר שד' ששמר עליו מכל רע ועזר לו תמיד יברך אותם, והבא לברך את בניו יאמר "ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה", וכשבירכם נתן את ימינו על אפרים ואת שמאלו על מנשה, והסביר ליוסף שאפרים יהיה גדול ממנשה, ואמר ליוסף שד' יהיה עמהם אחרי שימות.

יעקב קרא לבניו לפני מותו כדי לומר להם מה יהיה באחרית הימים, הוכיח את ראובן ושמעון ולוי, ובירך כל אחד בברכה מיוחדת, וציווה את בניו שיקברו אותו במערת המכפלה, ובסיום הדברים נאסף אל עמיו.

חניטת יעקב וקבורתו - יוסף ציווה לחנוט את יעקב, אחרי מ' יום של חנטה וע' יום של בכי ביקש יוסף מפרעה לקבור את אביו בארץ ישראל כפי שהשביעו אביו, פרעה הסכים ויוסף עלה ועלו עמו מחנה גדול הכולל את עבדי פרעה וזקני מצרים וכל משפחתו של יעקב, יוסף עשה לאביו אבל ז' ימים ומספד גדול בגורן האטד, וקברו אותו במערת המכפלה, וכולם חזרו למצרים.

דברי אחי יוסף - אחי יוסף חששו שיוסף ישיב להם על הרעה שעשו לו, ואמרו לו שאביו ציווה שימחל להם, יוסף אמר להם שלא יפחדו, והכל נגזר משמים לטובה.

צוואת יוסף ומיתתו - יוסף אמר לאחיו ולבני ישראל שהקב"ה יפקוד אותם ויוציאם ממצרים, והשביע אותם שיעלו את עצמותיו איתם, יוסף מת בן מאה ועשר ונחנט והושם בארון במצרים.

כאן מסתיים ספר בראשית המתאר מה אירע בעולם ב2309 שנה הראשונות, מבריאת העולם והאדם ע"י הקב"ה, עד מיתת יוסף במצרים.

הפטרה

מאורעות התקופה - דוד מלך ארבעים שנה, בשנתו האחרונה ניסה אדוניה בן חגית למלוך, ונתן הנביא יחד עם שבע אהרן שלמה סיכלו את מחשבתו ודוד הודיע ששלמה ימלוך אחריו.

הפטרה - דוד המלך ציווה את שלמה להתחזק ולשמור את דרך השם, ואמר לו שרק באופן זה מלכותו תעבור לזרעו לדורי דורות. וכן ציווהו להרוג את יואב בן צרויה ושמעי בן גירא, ולנטות חסד לבני ברזילי הגלעדי. דוד מת ושלמה מלך אחריו.